

Pk-yritysten rahoitus

Kirjoittaja: Samuli Rikama, ekonomisti, työ- ja elinkeinoministeriö

Johdanto

Suomen Yrittäjät, Finnvera Oyj sekä työ- ja elinkeinoministeriö tekevät yhteistyössä pienten ja keskisuurten yritysten toimintaa ja taloudellista toimintaympäristöä kuvaavan Pk-yritysbarometrin kaksi kertaa vuodessa. Barometri julkistetaan sekä valtakunnallisena että alueellisina raportteina. Tiedonkeruusta vastaa Taloustutkimus Oy.

Valtakunnallisessa raportissa tuloksia käsitellään koko pk-sektorin näkökulmasta ja myös päätoimialoittain teollisuuteen, rakentamiseen, kauppaan ja palveluihin jaoteltuna. Alueraportteissa kehitystä verrataan erityisesti kyseisen alueen yritysten ja koko maan välillä.

Käsillä olevassa raportissa kuvataan pk-yritysten rahoitustilannetta, rahoituksen saatavuutta ja siihen liittyviä pullonkauloja. Rahoitustilannetta katsotaan pääosin yrityksen profiilin eli erikseen voimakkaasti kasvuhakuisten, kansainvälisesti ja digitaalisesti suuntautuneiden yritysten näkökulmasta sekä myös toimialoittain.

Paremmen vertailukelpoisuuden saavuttamiseksi kevään kyselyyn tämä julkaisu perustuu 6 000 pk-yrityksen vastauksiin. Yritysjoukko on hieman suppeampi kuin koko pk-yritysbarometrin vastaajajoukko, mutta kuvaa kattavasti suomalaisten pk-yritysten käsityksiä taloudellisen toimintaympäristön muutoksista sekä yritysten liiketoimintaan ja kehitysnäkymiin vaikuttavista tekijöistä.

Tutkimusaineisto

Tämän tutkimuksen otantalähteenä on käytetty Tilastokeskuksen toimialaluokitusta TOL 2010, Fonecta Kohdistamiskone -yritysrekisteriä sekä Suomen Yrittäjien jäsenrekisteriä, joista otanta on tehty kiintiöidyllä satunnaisotannalla. Otoksessa on kiintiöity yritysten toimiala, kokoluokka ja sijainti.

Vastaajajoukon muodostaa lähes 6 000 kohderyhmän vaatimukset täyttävää pk-yrityksen edustajaa. Tiedonkeruumenetelmänä on käytetty internetkyselyä. Vastaajat kutsuttiin kyselyyn sähköpostitse tai puhelimitse 15.6.-14.7.2015 välisenä aikana.

Tutkimustuloksissa aineisto on painotettu vastaamaan yritysten todellista toimiala- ja aluejakaumaa. Painotettua otoskokoa käytetään laskentaperusteena, koska tällöin otoksen perusteella lasketut tulokset voidaan yleistää koskemaan koko tutkimuskohteena olevaa pk-sektoria.

Tässä raportissa pk-yritysten rahoitusta katsotaan erikseen **voimakkaasti kasvuhakuisten, digitaalisesti suuntautuneiden sekä kansainvälisten yritysten näkökulmasta**. Nämä luokat on määritelty alla.

Tässä raportissa **kasvuhakuisilla yrityksillä** tarkoitetaan sellaisia yrityksiä, joiden edustaja on kyselyssä valinnut vaihtoehdon ”olemme voimakkaasti kasvuhakuinen” vaihtoehdoista:

- Olemme voimakkaasti kasvuhakuinen
- Pyrimme kasvamaan mahdollisuuksien mukaan
- Pyrimme säilyttämään asemamme (ja tämä edellyttää kasvua)
- Yrityksellämme ei ole kasvutavoitteita
- Yrityksemme toiminta loppuu seuraavan vuoden aikana

Määritelmän mukaisissa kasvuhakuisissa pk-yrityksissä toimivia vastaajia on tässä tutkimuksessa 449.

Digitaalisesti suuntautuneilla yrityksillä tarkoitetaan sellaisia yrityksiä, joiden edustaja on kyselyssä ilmoittanut käyttävänsä **vähintään viittä** seuraavista digitaalisista työkaluista:

1. Yrityksen omat Internet kotisivut
2. Sosiaalinen media (esim. Facebook, LinkedIn)
3. Pilvipalvelut (verkkopalveluina Internetissä)
4. Verkkokauppa yrityksen myynnissä (tuotteet ja palvelut)
5. Yrityksen ostot verkossa (tuotteet ja palvelut)
6. Digitaalisten kanavien käyttö palvelujen jakelussa ja markkinoinnissa
7. Big datan käyttö (esim. markkina-analyyseissä)
8. Teollinen Internet (tällä tarkoitetaan uudenlaisia liiketoiminnan ratkaisuja, joilla teolliset laitteet kommunikoivat automaattisesti keskenään)

Määritelmän mukaisesti digitaalisesti suuntautuneissa pk-yrityksissä toimivia vastaajia on tässä tutkimuksessa 452.

Lisäksi **kansainvälisillä yrityksillä** tarkoitetaan yrityksiä jotka ilmoittivat harjoittavansa ainakin yhtä seuraavista toimista:

1. Suora vienti (oman myyntikonttorin tai ulkomaisen edustajan kautta)
2. Lisensointi tai franchising
3. Palkka- tai sopimusvalmistus (tuotteiden teettäminen ulkomailla yrityksen omalla merkillä)
4. Ulkomainen yhteisyritys (joint venture) tai tytäryritys

Kansainvälisiä yrityksiä aineistossa oli 920.

Näillä vastaajamäärillä tulosten virhemarginaali on noin 5 prosenttia suuntaansa. Raportti sisältää joitain laskelmia, joissa edellä mainitut vastaajat on jaettu toimialoittain pienempiin joukkoihin. Kyseisten tulosten osalta on huomioitava, että vastaajamäärä ei aina riitä antamaan luotettavaa, vaan pelkästään suuntaa antavaa kuvaa todellisesta tilanteesta.

Raportissa käytetty toimialajaottelu on seuraava (suluissa kaksinumeroiset TOL luokat): Teollisuus (01-39), Rakentaminen (41-43), Kauppa (45-47), Osaamisintensiiviset palvelut KIBS (61-66, 69-74, 82, 85), Muut palvelut (49-60, 68, 75-81, 84, 86-96). Jos jokin toimialaluokka puuttuu edellisestä listauksesta, se tarkoittaa, että ko. toimialalta ei ole vastaajia tässä tutkimuksessa.

Kaikkien kuvien lähteenä on pk-yritysbarometri. Kuvissa termi 'kasvuhakuiset' tarkoittaa voimakkaasti kasvuhakuisia yrityksiä, 'digitaaliset' tarkoittaa digitaalisesti suuntautuneita yrityksiä sekä 'kansainväliset' kansainvälisiä yrityksiä.

Tämä katsaus löytyy TEM:n artikkeli-kokoelmasta: http://www.tem.fi/ajankohtaista/julkaisut/tem_oppaat_ja_muut_julkaisu

Keskeiset viestit pk-yritysten rahoituksen näkökulmasta

Ulkopuolinen rahoitus ja maksuvaikeudet

- Rahoitustarve on selkeästi suurin kasvuhakuisilla yrityksillä. Viimeisen vuoden aikana puolet kasvuhakuisista yrityksistä oli ottanut ulkopuolista rahoitusta ja yli puolet aikoi ottaa rahoitusta seuraavan vuoden aikana.
- Yritykset kaikilla toimialoilla aikovat ottaa lainaa harvemmin seuraavan vuoden aikana, kuin mitä olivat ottaneet edellisen vuoden aikana.
- Viime kevääseen verrattuna täsmälleen sama osuus eli 19 prosenttia yrityksistä ilmoitti kokeneensa maksuvaikeuksia viimeisen kolmen kuukauden aikana.
- Toimialoittain tarkasteltuna kehitys on kuitenkin epäyhtenäinen. Etenkin rakennusosalalla maksuvalmius on selkeästi heikentynyt viime keväästä.

Rahoituksen lähde

- Tekesin rooli voimakkaasti kasvuhakuisten ja digitaalisesti suuntautuneiden yritysten rahoituksen lähteenä on heikkenemässä. Kasvuhakuisista yrityksistä 14 prosenttia ilmoitti ottaneensa rahoitusta Tekesistä, kun keväällä osuus oli vielä 17 prosenttia. Digitaalisesti suuntautuneissa yrityksissä Tekesin osuus oli keväällä 16 prosenttia mutta nyt enää 11 prosenttia.
- Rahoitustarpeet korostuvat kun katsotaan erikseen kasvuhakuisia, kansainvälisiä ja digitaalisesti suuntautuneita yrityksiä.
- Voimakkaasti kasvuhakuisista yrityksistä edelleen noin kolmannes aikoi hakea rahoitusta Tekesistä, mutta Tekes rahoituksen suosio on laskenut keväästä etenkin digitaalisesti suuntautuneiden yritysten joukossa.
- Osaamisintensiiviset KIBS yritykset aikovat hakea rahoitusta monelta taholta ja muita toimialoja yleisemmin etenkin ELY-keskuksista ja Tekesistä. Lisäksi yli viidennes osaamisintensiivisistä KIBS yrityksistä aikoi hankkia rahoitusta enkelisijoittajilta.

Rahoituksen käyttötarkoitus ja investoinnit

- Pk- yrityksistä kaksi kolmesta ilmoitti rahoittaneensa investointejaan pääosin tulorahoituksella. Viidennes yrityksistä ei ollut investoinut lainkaan ja 14 prosenttia ilmoitti käyttäneensä investointeihin pääosin ulkopuolista rahoitusta viimeisen vuoden aikana.
- Voimakkaasti kasvuhakuiset, kansainväliset ja digitaalisesti suuntautuneet pk-yritykset tyypillisesti investoivat muita yrityksiä yleisemmin.
- Kasvuhakuisten, kansainvälisten ja digitaalisesti suuntautuneiden yritysten rahoitus painottuu investoinneissa nimenomaan kehittämishankkeisiin ja kansainvälistymiseen.
- Kaikista pk-yrityksistä 43 prosenttia ilmoitti hakeneensa rahoitusta käyttöpääomaksi. Kehityksen suunta on huolestuttava, koska kevään kyselyssä selvästi harvempi eli 40 prosenttia yrityksistä oli hakenut rahoitusta käyttöpääomaksi.

Luottopolitiikan muutokset ja vaikutukset hankkeisiin

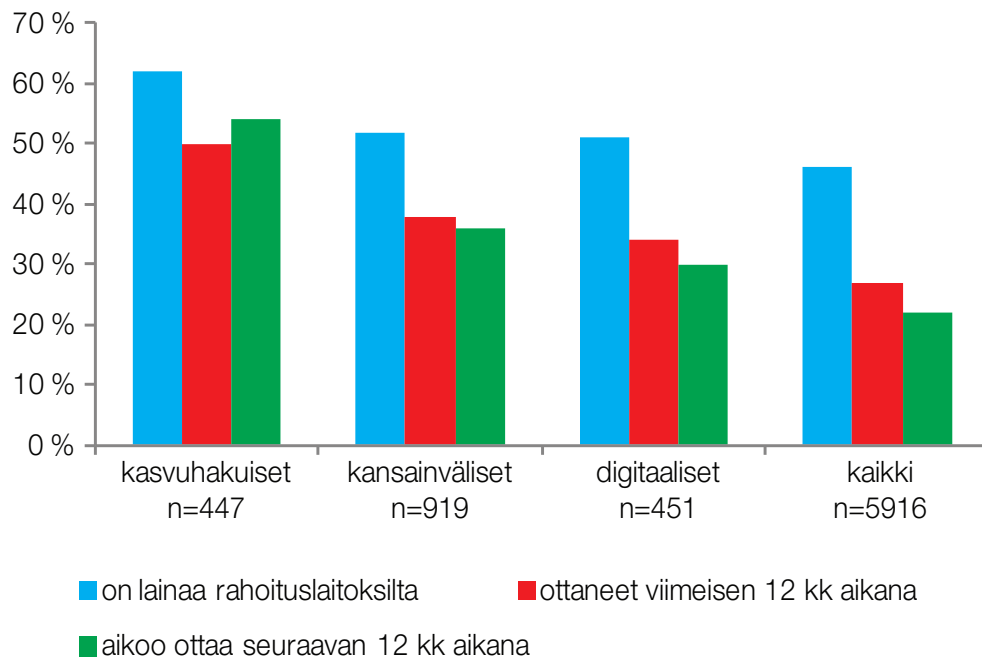
- Yritysten käsitykset luottopolitiikan kireydestä ovat muuttuneet selvästi positiivisemmiksi viime keväästä. Reilu viidennes pk-yrityksistä arvioi luottopolitiikan kiristyneen viimeisen vuoden aikana joko melko paljon tai erittäin paljon. Keväällä näin arvioi neljännes yrityksistä.
- Kiristyneet ehdot heijastuvat yritysrahoitukseen monin tavoin. Kiristyneet ehdot koettiin myös melko yhdenmukaisesti kaikissa pk-yrityksissä sekä kansainvälisissä, kasvuhakuisissa että digitaalisesti suuntautuneissa yrityksissä.
- Rahoituksen saatavuus on vaikuttanut myös suoraan suunniteltujen hankkeiden toteumaan. Alle viidenneksellä pk-yrityksistä suunniteltu hanke ei tästä syystä toteutunut, toteutui osittain tai siirtyi myöhemmin toteutettavaksi.
- Noin 60 prosenttia niistä yrityksistä, jotka kokivat luottoehtojen kiristyneen, ilmoitti kiristyneistä vakuusvaatimuksista eli suunnilleen sama osuus kuin kevään kyselyssä.

1 Ulkopuolinen rahoitus ja maksuvaikeudet

Pk-yritysbarometrin keskeisenä tavoitteena on seurata yritysrahoituksen kehitystä, käyttötarkoitusta sekä tunnistaa rahoituksen esteitä ja pullonkauloja. Ulkopuolisen rahoituksen rooli ja merkitys pk-yritysten toiminnassa on kiistan. Rahoituksen merkitys korostuu, kun tarkastellaan erikseen voimakkaasti kasvuhakuisia, kansainvälisiä sekä digitaalisesti suuntautuneita taloutemme kärkiyrityksiä.

Rahoitustarve on selkeästi suurin kasvuhakuisilla yrityksillä. Viimeisen vuoden aikana puolet kasvuhakuisista yrityksistä oli ottanut ulkopuolista rahoitusta ja yli puolet aikoo ottaa rahoitusta seuraavan vuoden aikana. Rahoitustarve seuraavan vuoden aikana oli selvästi keskiarvoa suurempi myös kansainvälisissä ja digitaalisesti suuntautuneissa yrityksissä. Näistä yrityksistä noin kolmannes mutta kaikista pk-yrityksistä vain reilu viidennes aikoo ottaa ulkopuolista rahoitusta seuraavan vuoden aikana.

Kuvio 1.1 Yritysten ulkopuolinen rahoitus ja aiomukset ottaa rahoitusta seuraavan 12 kk aikana

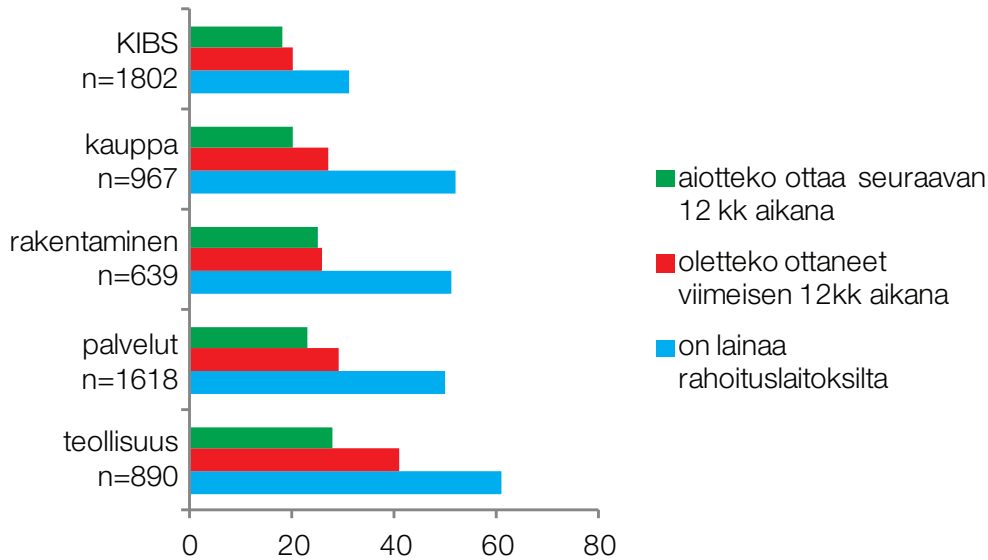

Osaamisintensiivisillä KIBS aloilla lainatarve vähäinen

Yritysten rahoitustilanne ja tarve heijastaa liiketoiminnan luonnetta ja poikkeaa toimialoitain huomattavasti. Osaamisintensiivisissä KIBS (knowledge intensive business services) yrityksissä lainaa oli vain noin 30 prosentilla yrityksistä, kun teollisuudessa vastaava osuus oli 60 prosenttia.

Yritykset kaikilla toimialoilla aikoivat ottaa lainaa harvemmin seuraavan vuoden aikana, kuin mitä olivat ottaneet edellisen vuoden aikana. Yleisimmin lainaa aikoivat ottaa teollisuuden, rakennusalan ja palvelualojen yritykset. Kaupan alalla ja tietointensiivisissä KIBS palveluissa aikomukset olivat heikoimmat, alle 20 prosenttia yrityksistä aikoi ottaa ulkopuolista rahoitusta.

Kuvio 1.2 Yritysten ulkopuolinen rahoitus ja aikomukset ottaa rahoitusta seuraavan 12 kk aikana

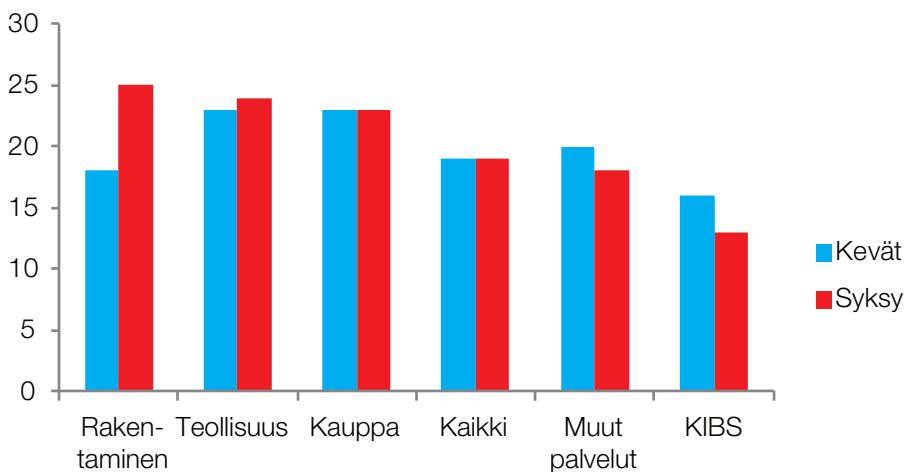
Maksuvaikeudet

Yritysten toimintaympäristöä rahoituksen osalta kuvaa maksuvaikeuksien yleisyys. Yrityksiltä kysyttiin kokemistaan maksuvaikeuksista viimeisen kolmen kuukauden aikana. Viime kevääseen verrattuna täsmälleen sama osuus eli 19 prosenttia yrityksistä ilmoitti kokeneensa maksuvaikeuksia viimeisen kolmen kuukauden aikana.

Toimialoittain tarkasteltuna kehitys on kuitenkin epäyhtenäinen. Etenkin rakennusosalalla maksuvalmius on selkeästi heikentynyt viime keväästä. Nyt neljännes yrityksistä ilmoitti maksuvaikeuksista viimeisen kolmen kuukauden aikana, kun keväällä näin ilmoitti alle 20 prosenttia.

Myös teollisuudessa maksuvaikeudet lisääntyivät hieman keväästä. Toisaalla maksuvaikeudet vähenivät palvelualoilla kevääseen verrattuna, etenkin osaamisintensiivisillä KIBS toimialoilla.

Kuvio 1.3 Maksuvaikeudet viimeisen kolmen kuukauden aikana, osuus yrityksistä

2 Rahoituksen lähde

Pankit ovat perinteisesti olleet keskeinen yritysrahoituksen lähde, näin on edelleenkin. Pankkien rinnalla sekä julkiset rahoituslaitokset että yksityinen pääomasijoitustoiminta ovat kasvattaneet merkitystään. Julkisen toimijan rooli on ollut paikata niitä katvealueita, joihin yksityinen raha ei hakeudu. Toisaalta pääomasijoitustoimintaa tehdään usein yhteisesti julkisen toimijan ja yksityisen sijoittajan kanssa.

Rahoitusta hakeneista yrityksistä noin kaksi kolmannesta haki pankkirahoitusta ja viidennes rahoitusta rahoitusyhtiöistä. Julkista rahaa pk-yritykset hakivat yleisimmin Finnverasta ja selvästi harvemmin ELY-keskuksista tai Tekesistä. Jopa yksityisiltä pääomasijoittajilta pk-yritykset hakivat rahoitusta hieman yleisemmin kuin Tekesistä.

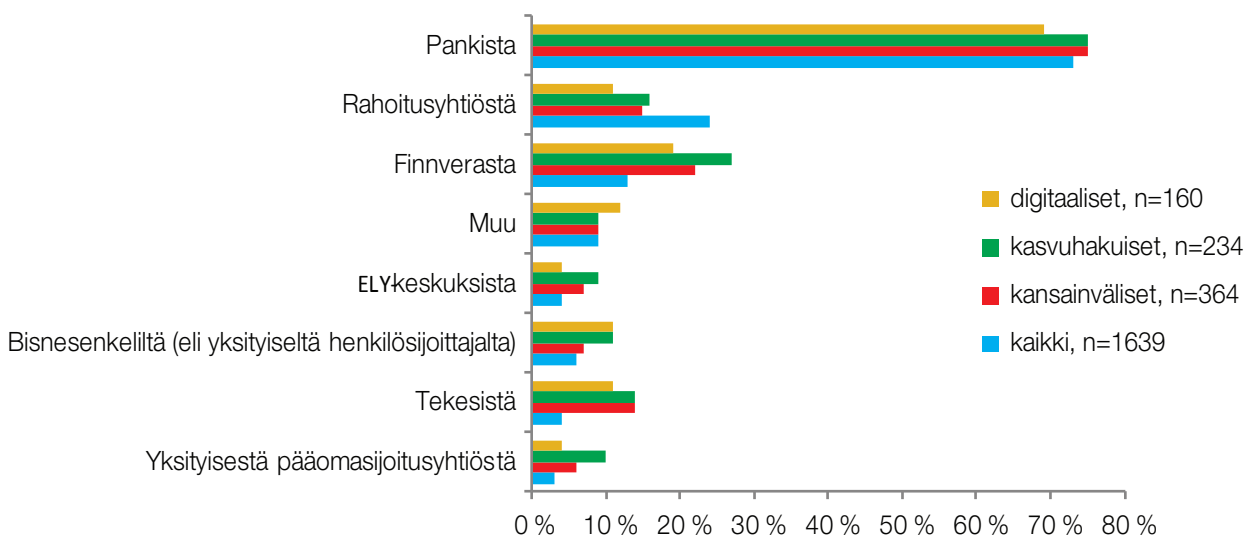
Tekesin rooli voimakkaasti kasvuhakuisten ja digitaalisesti suuntautuneiden yritysten rahoituksen lähteenä on heikkenemässä. Noin 4 prosenttia pk-yrityksistä ilmoitti ottaneensa rahoitusta Tekesistä sekä keväällä että nyt syksyn kyselyssä. Kasvuhakuisista yrityksistä 14 prosenttia ilmoitti ottaneensa rahoitusta Tekesistä, kun keväällä osuus oli vielä 17 prosenttia. Digitaalisesti suuntautuneissa yrityksissä kehitys oli samankaltainen; keväällä 16 prosenttia mutta nyt enää 11 prosenttia yrityksistä otti rahoitusta Tekesistä.

Tämä heijastanee pk-yritysten yleistä haluttomuutta investoida pitkän tähtäimen tai radikaaleihin kehittämishankkeisiin. Tekesin rahoitusta on viime vuosina kohdennettu aiempaa vahvemmin rohkeampaan riskinottoon.

Rahoitustarpeet korostuvat kun katsotaan erikseen kasvuhakuisia, kansainvälisiä ja digitaalisesti suuntautuneita yrityksiä. Pankkirahoituksen kohdalla näillä ryhmillä ei ole suuria eroja keskiarvo pk-yritykseen nähden. Finnverasta ja ELY-keskuksista nämä yritykset hakivat rahoitusta lähes kaksi kertaa yleisemmin kuin muut pk-yritykset.

Yksityinen pääomasijoitustoiminta kohdentuu helpoimmin ripeään kasvuun ja kansainvälistymiseen nojaaviin yrityksiin, joiden liiketoimintapotentiaali on kunnossa. Pääomasijoittajat olivat kasvuhakuisille, kansainvälisille ja digitaalisesti suuntautuneille yrityksille selvästi tärkeämpi rahoituksen lähde kuin pk-yrityksille keskimäärin. Tämä pätee yksityisiin henkilösijoittajiin - bisnesenkeleihin - mutta myös yksityisiin pääomasijoitusyhtiöihin.

Kuvio 2.1 Mistä otettu rahoitusta viimeisen 12 kk aikana

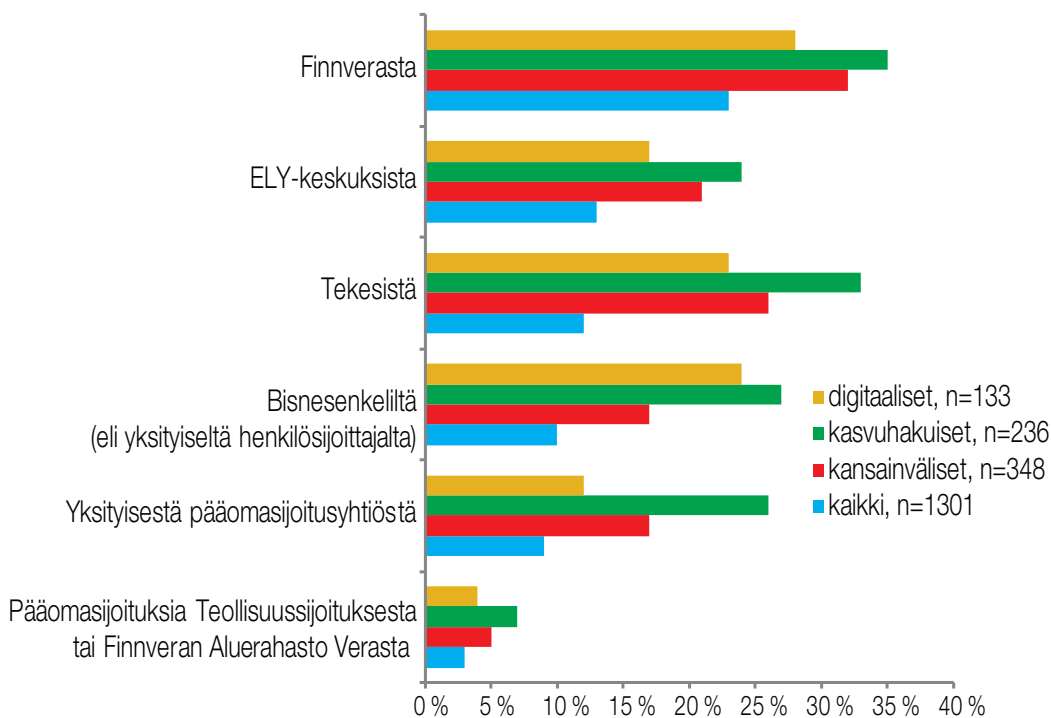
Pankit kärjessä

Toimialoittain tarkasteltuna Finnveran rahoitusta haettiin varsin yleisesti kaikilla toimialoilla, mutta harvemmin rakentamisessa ja palveluissa. Tekesin sekä vähemmässä määrin ELY-keskusten rahoituksessa painottuu selkeästi sekä KIBS toimialat että teollisuus, kun muiden toimialojen merkitys on hyvin pieni. Bisnesenkelien ja yksityiset pääomasijoittajien merkitys on suhteellisesti suurin osaamisintensiivisissä KIBS palveluissa, joissa noin 12 prosenttia yrityksistä oli ottanut näiltä rahoitusta viimeisen vuoden aikana.

Yrityksistä yleisimmin rahoitusta aiottiin seuraavan vuoden aikana hankkia pankeista, noin kolme yritystä neljästä. Finnvera, ELY-keskukset ja Tekes ovat selvästi kasvuhakuisten, kansainvälisten ja digitaalisesti suuntautuneiden yritysten suosiossa. Tyypillisesti nämä yritykset aikoivat hakea rahoitusta lähes kaksi kertaa yleisemmin Finnverasta, ELY-keskuksista ja Tekesistä kuin muut yritykset.

Rahoitusta ottavista voimakkaasti kasvuhakuisista yrityksistä edelleen noin kolmannes aikoi hakea rahoitusta Tekesistä, mutta Tekes rahoituksen suosio on laskenut keväästä etenkin digitaalisesti suuntautuneiden yritysten joukossa.

Kuvio 2.2 Mistä aikoo ottaa rahoitusta seuraavan 12 kk aikana

Osaamisintensiiviset KIBS yritykset aikoivat hakea rahoitusta monelta taholta ja muita toimialoja yleisemmin etenkin ELY-keskuksista ja Tekesistä. Lisäksi yli viidennes KIBS yrityksistä aikoi hankkia rahoitusta enkelisijoittajilta, mikä on kaksi kertaa yleisemmin kuin teollisuudessa. Teollisuuden (39 %) yritykset aikoivat hakea yleisimmin Finnveran rahoitusta.

3 Rahoituksen käyttötarkoitus ja investoinnit

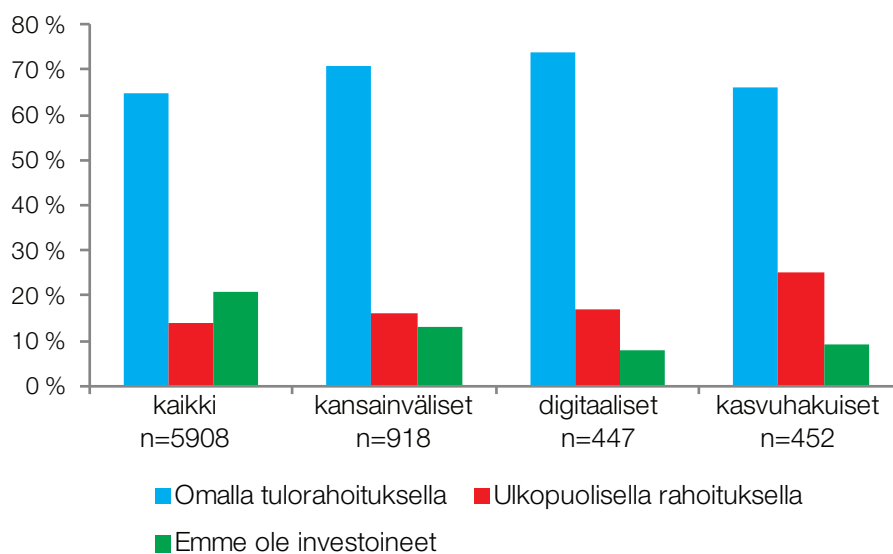
Ihanteellisissa olosuhteissa rahoitusta haetaan yritysten kannattaviin investointeihin, kehittämistoimintaan ja kansainvälistymiseen ja vähemmässä määrin käyttöpääomaksi. Pk-yritykset kuitenkin haavevat ulkoista rahoitusta yleisimmin nimenomaan käyttöpääomaksi. Talouden heikko tila selittää osan käyttöpääoman rahoitustarpeesta yrityksissä, mutta pitkällä aikavälillä riittävä investointeihin ja kehittämistoimintaan kohdentuva rahoitus on keskeistä yritystoiminnan uusiutumisen kannalta.

Pk-yrityksistä kaksi kolmesta ilmoitti rahoittaneensa investointejaan pääosin tulorahoituksella. Viidennes yrityksistä ei ollut investoinut lainkaan ja 14 prosenttia ilmoitti käyttäneensä investointeihin pääosin ulkopuolista rahoitusta viimeisen vuoden aikana. Toimialoista osaa-
misintensiiviset KIBS-yritykset rahoittivat investointinsa yleisimmin tulorahoituksella, ja toisaalta käyttivät harvemmin ulkopuolista rahoitusta.

Rakentamisessa ja KIBS-palveluissa alle viidennes yrityksistä ei ollut lainkaan investoinut viimeisen vuoden aikana. Teollisuudessa, kaupassa ja muissa palveluissa hieman yli 20 prosenttia yrityksistä ei ollut investoinut viimeisen vuoden aikana. Pääosin omalla tulorahoituksella investointeja rahoitettiin teollisuudessa ja palveluissa harvemmin kuin muilla toimialoilla.

Yritystoiminnan uusiutumisen ja kasvun kannalta on erittäin hyvä uutinen, että voimakkaasti kasvuhakuiset, kansainväliset ja digitaalisesti suuntautuneet pk-yritykset tyypillisesti investoivat muita yrityksiä ahkerammin. Ne käyttävät investointeihin sekä omaa tulorahoitusta että ulkopuolista rahoitusta muita yrityksiä yleisemmin.

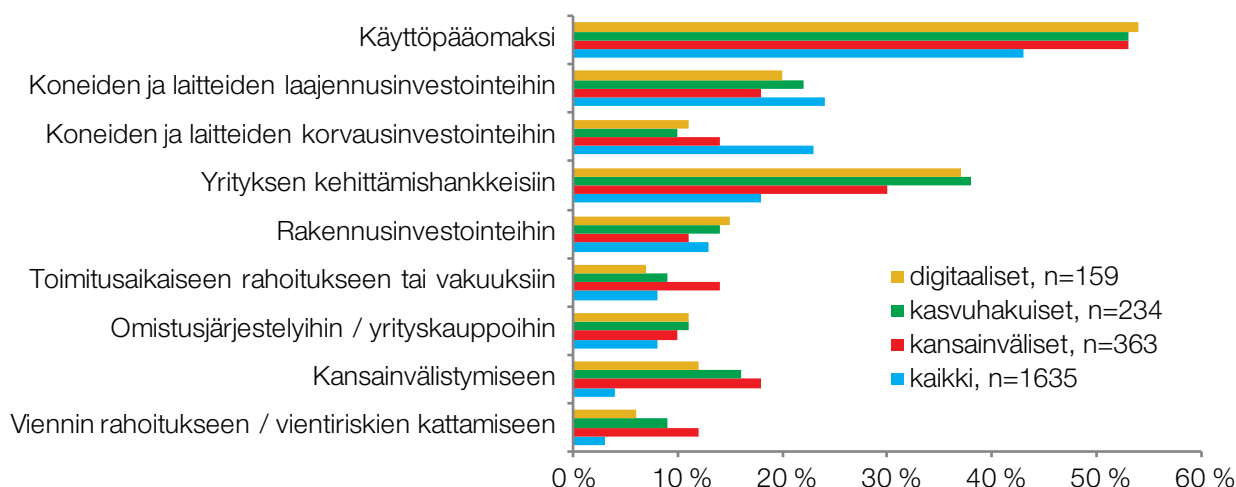
Kuvio 3.1 Miten olette pääosin rahoittaneet investointinne viimeisen vuoden aikana

Kaikista pk-yrityksistä 43 prosenttia ilmoitti hakeneensa rahoitusta käyttöpääomaksi. Kehityksen suunta on huolestuttava, koska kevään kyselyssä selvästi harvempi eli 40 prosenttia yrityksistä oli hakenut rahoitusta käyttöpääomaksi. Vielä huolestuttavammaksi tilanteen tekee se, että etenkin kasvuhakuisten, kansainvälisten ja digitaalisesti suuntautuneiden yritysten rahoitustarve painottuu tätäkin yleisemmin käyttöpääomaan; noin 53–54 prosenttia näistä yrityksistä oli hakenut rahoitusta käyttöpääomaksi.

Aineelliset investoinnit ovat vähemmän tärkeitä kasvuhakuisille, kansainvälisille ja digitaalisesti suuntautuneille kuin muille pk-yrityksille. Kasvuhakuisten, kansainvälisten ja digitaalisesti suuntautuneiden yritysten rahoitus painottuu investoinneissa nimenomaan kehittämishankkeisiin ja kansainvälistymiseen, joita rahoitettiin kaksi – kolme kertaa yleisemmin kuin pk-yrityksissä keskimäärin.

Kuvio 3.2 Mihin tarkoitukseen ottanut pääasiassa rahoitusta

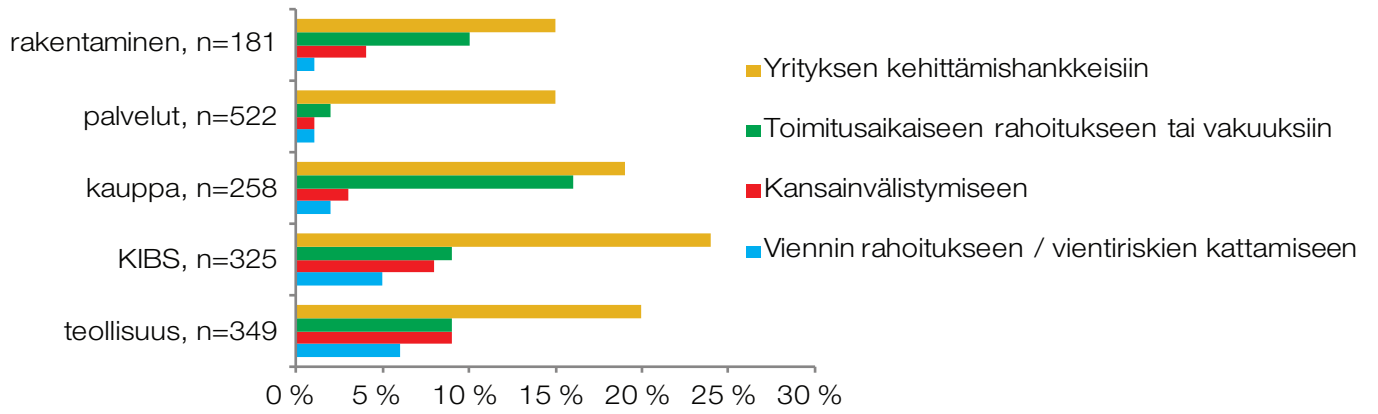
Kehittämistoimintaan ja kansainvälistymiseen panostetaan

Rahoituksen käyttötarpeet poikkeavat toimialoittain huomattavasti. Kehittämishankkeisiin rahoitusta ottivat etenkin teollisuuden ja osaamisintensiivisten KIBS palvelujen yritykset, noin 20–25 % yrityksistä. Etenkin rakennusalan ja palvelualojen yritykset ovat lisänneet kehittämishankkeiden rahoitusta kevään kyselyyn verrattuna. Kansainvälistymiseen haki rahoitusta yleisimmin teollisuuden ja osaamisintensiiviset palveluyritykset.

Teollisuuden ja kaupan aloilla yli puolet yrityksistä oli hakenut rahoitusta käyttöpääomaksi viimeisen vuoden aikana. Osin toimialojen luonteesta johtuen koneiden ja laitteiden uusinvestoinnit sekä korvausinvestoinnit olivat selvästi keskiarvon alapuolella kaupan alalla sekä osaamisintensiivisissä palveluyrityksissä. Rakennusinvestoinnit eivät olleet yleisiä millään toimialalla, vähiten KIBS palveluissa.

Rahoituksen tarve myös painottuu edelleen selkeästi kasvuhakuisiin, kansainvälisiin ja digitaalisesti suuntautuneisiin yrityksiin. Yritykset aikovat panostaa seuraavan vuoden aikana kehittämistoimintaan, kone ja laiteinvestointeihin ja kansainvälistymiseen. Noin kolmannes yrityksistä ilmoitti hakevansa rahoitusta käyttöpääomaksi. Kasvuhakuiset, kansainväliset ja digitaalisesti suuntautuneet yritykset aikovat hakea rahoitusta kansainvälistymiseen noin kolme kertaa yleisemmin kuin pk-yritykset keskimäärin.

Kuvio 3.3 Mihin tarkoitukseen ottanut pääasiassa rahoitusta

4 Luottopolitiikan muutokset ja vaikutukset hankkeisiin

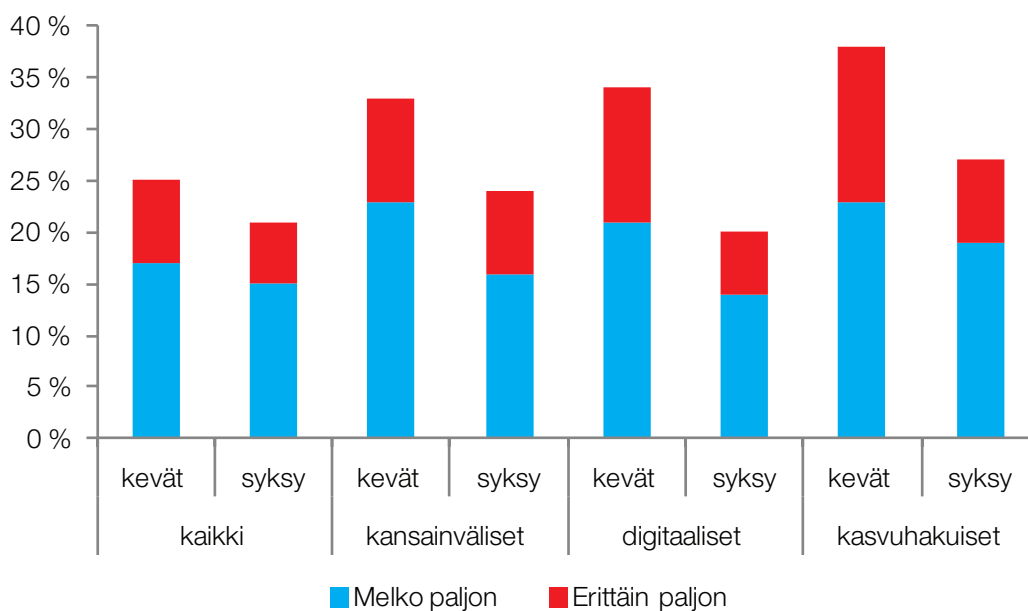
Yhdysvalloista lähtenyt finanssikriisi ja parhaillaan laantuva eurokriisi on pitänyt rahoitusmarkkinat melkoisessa myllerryksessä jo vuosia. Etenkin pankit ovat kiristäneet luottopolitiikkaansa, mikä on heijastunut rahoituksen saatavuuteen yrityksissä. Suomi on kuitenkin selvinnyt tilanteesta monia muita euromaita paremmin, mutta luottopolitiikka on silti kiristynyt yritysten mielestä myös Suomessa.

Yritysten käsitykset luottopolitiikan kireydestä ovat muuttuneet selvästi positiivisemmiksi viime keväästä. Reilu viidennes pk-yrityksistä arvioi luottopolitiikan kiristyneen viimeisen vuoden aikana joko melko paljon tai erittäin paljon. Vielä keväällä selvästi useampi eli noin neljännes yrityksistä arvioi luottopolitiikan kiristyneen edellisen vuoden aikana.

Taloutemme kärkeä edustavista yrityksistä kansainväliset, voimakkaasti kasvuhakuiset sekä digitaalisesti suuntautuneet yritykset kokivat yritykseensä kohdistuneen luottopolitiikan selvästi helpottaneen viime kevään kyselystä. Sekä kansainväliset että voimakkaasti kasvuhakuiset yritykset ilmoittivat kiristyneestä luottopolitiikasta edelleen muita pk-yrityksiä yleisemmin. Digitaalisesti suuntautuneissa yrityksissä koettiin luottopolitiikan kiristymistä syksyllä jopa kaikkia pk-yrityksiä harvemmin eli tilanne oli kohentunut huomattavasti keväästä.

Toimialoittain teollisuudessa ja rakentamisessa koettiin yleisimmin luottopolitiikan kiristyneen melko tai erittäin paljon viimeisen vuoden aikana. Sen sijaan muilla toimialoilla jonkin verran harvemmin eli noin viidennes yrityksistä raportoi luottopolitiikan kiristyneen.

Kuvio 4.1 Rahoittajien luottopolitiikka yritykseenne liittyen kiristynyt viimeisen 12 kk aikana

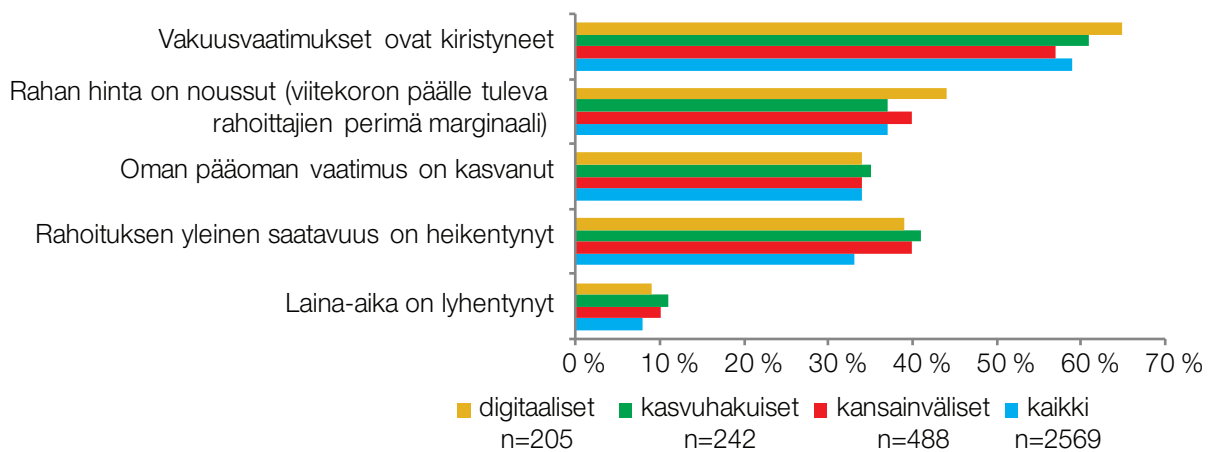

Luottoehtojen kiristyminen heijastuu yleisimmin vakuusvaateisiin

Kiristyneet ehdot heijastuvat yritysrahoitukseen monin tavoin. Kiristyneet ehdot koettiin myös melko yhdenmukaisesti kaikissa pk-yrityksissä sekä kansainvälisissä, kasvuhakuisissa että digitaalisesti suuntautuneissa yrityksissä.

Noin 60 prosenttia niistä yrityksistä, jotka kokivat luottoehtojen kiristyneen, ilmoitti kiristyneistä vakuusvaatimuksista eli suunnilleen sama osuus kuin kevään kyselyssä. Lähes 40 prosenttia arvioi rahan hinnan nousseen ja yleisen saatavuuden heikentyneen. Myös oman pääoman vaatimus oli kasvanut joka kolmannella yrityksellä.

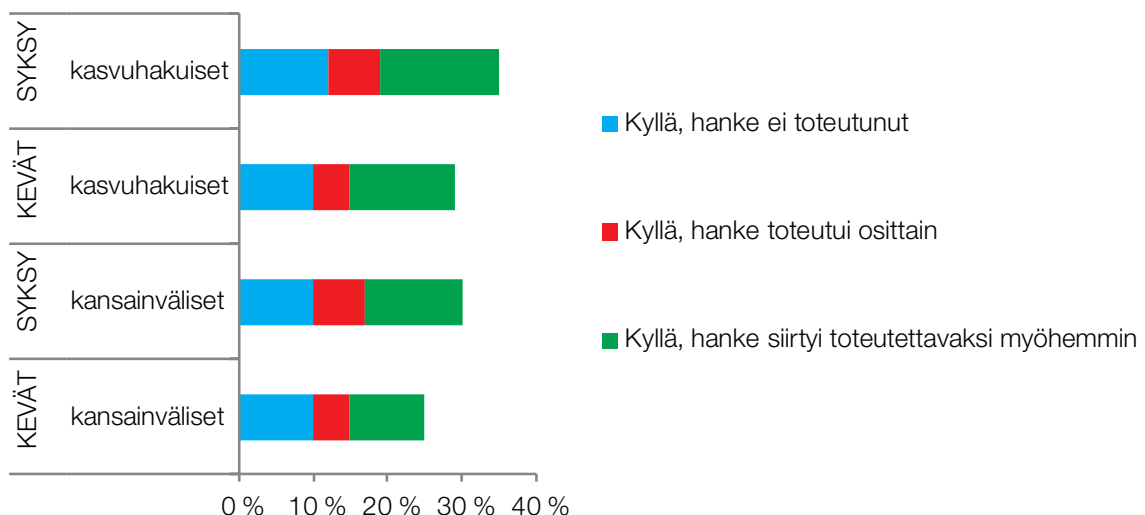
Kuvio 4.2 Miten kiristyneet ehdot näkyvät rahoituksessanne

Rahoituksen saatavuus on vaikuttanut myös suoraan suunniteltujen hankkeiden toteumaan. Alle viidenneksellä pk-yrityksistä suunniteltu hanke ei tästä syystä toteutunut, toteutui osittain tai siirtyi myöhemmin toteutettavaksi.

Kasvuhakuisille ja kansainvälisille yrityksille rahoituksen heikko saatavuus aiheutti selvästi useammin harmeja kuin pk-yrityksissä keskimäärin eikä suunniteltu hanke toteutunut. Keväseen verrattuna tilanne on heikentynyt voimakkaasti kasvuhakuisissa ja kansainvälisissä yrityksissä (kuvio 4.3). Teollisuudessa heikko rahoitus haittasi suunniteltuja hankkeita hieman muita toimialoja useammin.

Kuvio 4.3 Miten rahoituksen saanti on vaikuttanut jonkin hankkeen toteutumista

Liite I: Pk-yritysbarometrin rahoitukseen liittyvät kysymykset

F: RAHOITUS JA INVESTOINNIT

F1. Onko yrityksellänne ollut maksuvaikeuksia viimeisen 3 kuukauden aikana?

- Ei
- Kyllä

F2. Miten olette pääosin rahoittaneet investointinne viimeisen 12 kk aikana?

1. Omalla tulorahoituksella
2. Ulkopuolisella rahoituksella
3. Emme ole investoineet

F3. Mikä on yrityksenne pääpankki? (vain yksi valittavissa)

1. Nordea
2. Osuuspankki
3. Paikallisosuuspankki
4. Danske Bank
5. Säästöpankki
6. Handelsbanken
7. Muu

F4. Onko yrityksellänne lainaa rahoituslaitoksilta? (vain yksi valittavissa)

1. Ei
2. Kyllä

F5. Oletteko ottaneet ulkopuolista rahoitusta viimeisen 12 kk:n aikana? (vain yksi valittavissa)

1. Ei
2. Kyllä

F6. JOS F5=2 Mistä olette ottaneet rahoitusta? Voitte valita useita vaihtoehtoja.

1. Pankista
2. Rahoitusyhtiöstä
3. Vakuutusyhtiöstä/eläkevakuutusyhtiöstä
4. Yksityisestä pääomasijoitusyhtiöstä
5. Bisnesenkililtä (eli yksityiseltä henkilösijoittajalta)
6. Finnverasta
7. Tekesistä
8. ELY-keskuksista
9. Pääomasijoituksia Teollisuussijoituksesta tai Finnveran Aloitusrahasto Verasta
10. Muualta

F7. JOS F5=2 Mihin käyttötarkoitukseen olette pääasiassa hakeneet rahoitusta?
(valitkaa kaikki sopivat kohdat)

1. Koneiden ja laitteiden korvausinvestointeihin
2. Koneiden ja laitteiden laajennusinvestointeihin
3. Rakennusinvestointeihin
4. Ympäristövaikutteisiin investointeihin päästöjen, raaka-aineiden tai energian käytön vähentämiseksi
5. Käyttöpääomaksi (yrityksen kasvun vaatima lisäkäyttöpääoma, kausirahoitus tai suhdanteista johtuva käyttöpääomatarve)
6. Omistusjärjestelyihin / yrityskauppoihin
7. Viennin rahoitukseen / vientiriskien kattamiseen
8. Kansainvälistymiseen
9. Yrityksen kehittämishankkeisiin
10. Toimitusaikaiseen rahoitukseen tai vakuuksiin
11. Muuhun tarkoitukseen

F8. Onko mielestänne rahoittajien luottopoliittika yritykseenne liittyen kiristynyt viimeisen 12 kk:n aikana? (valitkaa vain yksi kohta)

1. Ei lainkaan HYPPY F10
2. Erittäin vähän
3. Melko vähän
4. Melko paljon
5. Erittäin paljon

F9. Miten kiristyneet ehdot ovat näkyneet rahoituksessanne? Voitte valita useita vaihtoehtoja.

1. Rahan hinta on noussut (viitekoron päälle tuleva rahoittajien perimä marginaali)
2. Vakuusvaatimukset ovat kiristyneet
3. Rahoituksen yleinen saatavuus on heikentynyt
4. Vientisaatavien vakuuttaminen on vaikeutunut
5. Laina-aika on lyhentynyt
6. Oman pääoman vaatimus on kasvanut

F10. Onko rahoituksen saanti tai sen ehdot vaikeuttaneet yrityksenne jonkin hankkeen toteutumista (valitkaa vain yksi kohta)

1. Kyllä, hanke ei toteutunut
2. Kyllä, hanke toteutui osittain
3. Kyllä, hanke siirtyi toteutettavaksi myöhemmin
4. Ei

F11. Aiotteko ottaa ulkopuolista rahoitusta seuraavan 12 kk:n aikana? (vain yksi valittavissa)

1. Ei
2. Kyllä

F12. JOS F11= 2 Mistä aiotte ottaa ulkopuolista rahoitusta? Voitte valita useita vaihtoehtoja.

1. Pankista
2. Rahoitusyhtiöstä
3. Vakuutusyhtiöstä/eläkevakuutusyhtiöstä
4. Yksityisestä pääomasijoitusyhtiöstä
5. Bisnesenkeliltä (eli yksityiseltä henkilösijoittajalta)
6. Finnverasta
7. Tekesistä
8. ELY-keskuksista
9. Pääomasijoituksia Teollisuussijoituksesta tai Finnveran Aloituserahasto Verasta
10. Muualta, mistä? _____

F13. JOS F11= 2 Mihin käyttötarkoituksiin aiotte pääasiassa ottaa ulkoista rahoitusta? Valitkaa enintään kaksi tärkeintä vaihtoehtoa.

1. Koneiden ja laitteiden korvausinvestointeihin
2. Koneiden ja laitteiden laajennusinvestointeihin
3. Rakennusinvestointeihin
4. Ympäristövaikutteisiin investointeihin päästöjen, raaka-aineiden tai energian käytön vähentämiseksi
5. Käyttöpääomaksi (yrityksen kasvun vaatima lisäkäyttöpääoma, kausirahoitus tai suhdanteista johtuva käyttöpääomatarve)
6. Omistusjärjestelyihin / yrityskauppoihin
7. Viennin rahoitukseen / vientiriskien kattamiseen
8. Kansainvälistymiseen
9. Yrityksen kehittämishankkeisiin
10. Toimitusaikaiseen rahoitukseen tai vakuuksiin
11. Muuhun tarkoitukseen

TEM oppaat ja muut julkaisut 18/2015
ISSN 2342-7922 (verkkajulkaisu)
ISBN 978-952-327-034-3